

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

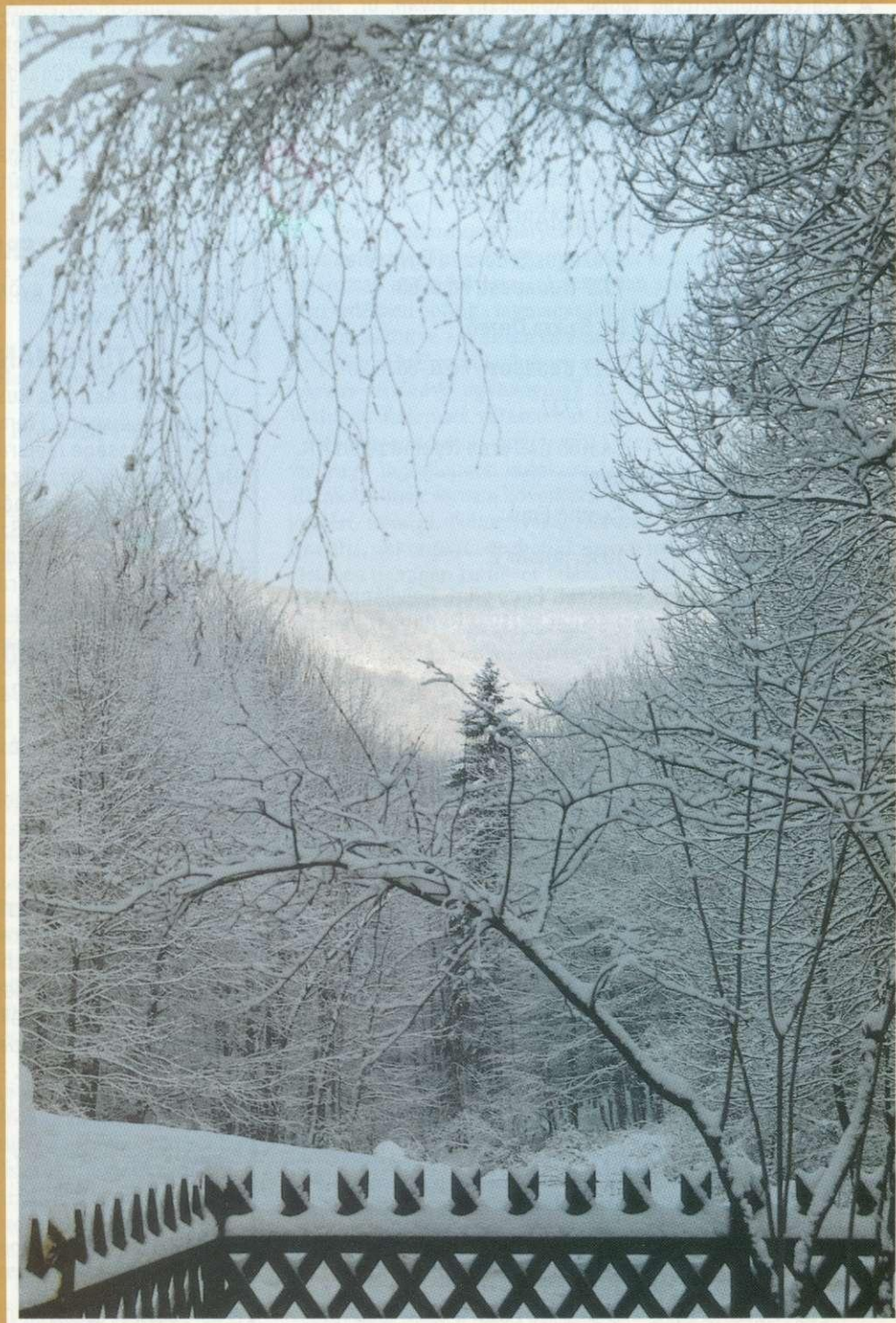
ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1996.
JANUÁR

CXXXI. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata
CXXXI. évfolyam 1. szám
(január)

HU ISSN 1215-0398

A Szerkesztőbizottság tagjai: Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Kertész József, Kovács Gábor, Mizik András, Pintér Ottó, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Sántha Antal, Steiner József, dr. Szendrői László, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Kiadó: Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó: Dr. Szikra Dezső

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.

Telefon: 201-7737

Nyomdai Munkák: Csathó és Társa Nyomdaipari Kft.
Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1996. január 2.

Terjeszti: az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad (1027 Budapest, Fő u. 68.). Megjelenik havonta.

FELHÍVÁS!

Felhívjuk tagtársaink figyelmét, 1995. december 1. után az OEE egyszámlaszáma megváltozik, ezért a befizetési csekkek érvénytelenné válnak.

Új egyszámlaszám:

MHB Rt. 10200830-32310126-00000000

Az új befizetési csekket elkészülte után küldjük.

dr. Marjai Zoltánné
ügyvez. titkár

A címlapon: Boldog Újesztendőt kíván
valamennyi olvasójának az
Országos Erdészeti Egyesület
Pápai Gábor

Fotó:

СОДЕРЖАНИЕ

Л. НОВИНСКИ; Я. ПУШКАШ: Эффективность световых ловушек для <i>Lymantria dispar</i> L. и погодные условия	16
М. СЕЛЕПИ: Аспекты регулирования численности охотничьих зверей и лесопользования	18
Т. ПАЛВӨЛГИ; Т. СЕДЛАК: Меняющийся климат и лесное хозяйство без перемен?	23

TARTALOM

130 ÉVES AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Schmotzer András: Beköszöntő!	1
Dr. Király Pál: 130 éves az OEE!	2

TERMÉSZETVÉDELEM

Dr. Csötönyi József: Irányelvek a természetvédelem alatt álló erdők kezelésére	3
Az erdőgazdálkodás és természetvédelem című konferencia ajánlásai	4
Barta Pál: Gondolatok az erdőgazdálkodás és természetvédelem összhangjának a megteremtéséről	6
Bús Mária: Az erdőgazdálkodás és természetvédelem együttműködésének tapasztalatai Közép-Dunántúlon	7
Gencsi Zoltán: Az erdőgazdálkodás és a természetvédelem együttműködésének tapasztalatai az Alföldön	10

ERDŐMŰVELÉS

Nagy Imre: Az akác gyökérsarjról történő felújítása a zalai termőhelyeken	13
---	----

TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK

Nowinszky László és Puskás János: A gyapjaslepke (<i>Lymantria dispar</i> L.) fénycsapdázásának eredményessége időjárási frontok idején	16
Dr. Szélessy Miklós: Az erdő- és a nagyvadállomány-szabályozás hasonlósága	18
Dr. Pálvölgyi Tamás – Szedlák Tamás: Változó éghajlat, változatlan erdőgazdálkodás?	23
Dr. Berdár Béla – Dr. Erdős László: A XXI. század nyárfatermesztése	26

ERDŐKERÜLŐBEN

Pápai Gábor – Ormos Balázs: Tanulmányút Kanadában (II)	28
A tiszafa hatóanyagai és a rák	30
KÖNYVISMERTETÉS	32
EGYESÜLETI HÍREK	34

INHALT

Nowinszky, L., Puskás, J.: Verhältnisse zwischen dem Erfolg beim Lichtfalleneinfang vom <i>Lymantria dispar</i> (1) und der Wetterfronten	16
Dr. Szélessy M.: Ähnlichkeiten der Forsteinrichtung un der Grosswildregulierung	18
Dr. Pálvölgyi, T., Szedlák, T.: Unveränderte Waldwirtschaft bei ändernder Klimaverhältnissen?	23

CONTENTS

NOWINSZKY, L.; PUSKÁS, J.: The efficiency of the light traps for <i>Lymantria dispar</i> L. and weather condition	16
SZÉLESSY, M.: Similar aspects of game control and forest stands management	18
PÁLVÖLGYI, T.; SZEDLÁK, T.: Changing climate and constant forest policy?	23

BEKÖSZÖNTŐ!

Tisztelettel és a hagyományos erdészbarátsággal köszöntöm az új esztendő alkalmából Egyesületünk valamennyi tagját, az erdészetben dolgozókat, a szakmával kapcsolatban állókat és azzal rokonszenvezőket – mindenkit, aki 131. évfolyamába lépett kedves szaklapunkat kézbe veszi, olvassa!

Az 1996. év kiemelkedőnek ígérkezik a nemzet és azon belül az erdészet, Egyesületünk életében is. Megszokott napi munkánk fölé kimagasló történelmi évfordulók ívelnek, azt sugallva számunkra, hogy feladatainkat ebben az évben ezeknek a történelmi eseményeknek az emlékeztetésében végezzük. Sőt, egy-egy pillanatra megállva, ünnepi keretek között emlékezzünk a régiekről: honfoglaló ősről, egyesületalapító és nemzetközi elismerést arató, kiváló szakmai elődökről.

Egyesületünk elnöksége a múlt év októberi ülésén megfelelő határozatokat hozott annak az 1996-ban jelentkező három kiemelkedő évfordulónak a méltó megünneplésére, amelyekről pécsi vándorgyűlésünk alkalmával a főtájkári beszámoló már említést tett, mint egyesületi feladatokról.

Ezek:

- a Millecentenárium;
- az Országos Erdészeti Egyesület fennállásának 130. évfordulója;
- az 1936. évi magyarországi II. Erdészeti Világkongresszus 60. évfordulója.

Az elnökségi ülést követő szakosztályvezetői-csoporttitkári tanácskozás támogatta ezt az elhatározást. Mindenki egyetértett abban, hogy múlt és jövő iránti kötelességünk az évfordulók által jelzett nagy horderejű egykori történelmi eseményekről való megemlékezés.

A legkiemelkedőbb évforduló ezek között természetesen a Millecentenárium. Hiszen a magyar nép eddigi történetének legnagyobb eseménye a Kárpát-medencébe 1100 évvel ezelőtt történt letelepedése volt. Tiszteletreméltó erdészelődeink száz évvel ezelőtt, a Millennium alkalmával már fényes példáját adták annak, hogy miként kell ezt az évfordulót megünnepelni.

Ez a példa is ösztönöz bennünket arra, hogy lehetőségeink határára belül mi is maximálisan megtegyünk mindent ennek érdekében. Annál is inkább, mivel a kormányzati szervek folyamatosan hangoztatják az ezzel kapcsolatos társadalmi szerepvállalás szükségességét.

Figyelembe kell vennünk azt is, hogy Egyesületünk ebben az évben tölti be fennállásának 130. esztendejét. Szerencsés egybeesés ez a honfoglalás 1100. évfordulójával. E két szám egymás mellett jól mutatja, hogy Egyesületünk léte, tevékenysége a magyar nép Kárpát-medencében töltött életének 10%-ára rúgó időtartama azzal immár elválaszthatatlanul és örökre összeforrt.

Az Országos Erdészeti Egyesület jelenleg hazánk második olyan legrégebbi társadalmi egyesülete a műszaki-gazdasági kategóriában, amely megalapítása (1866) óta mindmáig folyamatosan működik. Ez bizony „nem semmi”, ha meggondoljuk, hogy hány ezer és tízezer társadalmi szervezet jött létre és szűnt meg létezni hazánkban ez alatt a történelmi viharoktól dúlt hosszú korszak alatt, többek között még az erdészet területén is.

Persze, a gondolatsornak ezen a pontján felvethetné valaki a régi poént, amely már közhellyé kopott: „a kor nem érdem, hanem állapot”. Azt, hogy az OEE esetében ez éppen nem így van, bemutatni óhajtja az a cikksorozat is, amelyet szaklapunk-

nak, az „Erdészeti Lapok”-nak 1996. évi első számától kezdve közlünk egész éven keresztül minden lapszámban az Egyesület történetéről. Természetesen ennek a hosszú és eseményekben gazdag históriának a felvázolása a terjedelmi korlátok miatt csupán dióhéjban történhet, egy-egy történelmi korszak legfontosabb egyesületi történéseinek felvillantásával. Talán így is alkalmas lesz azonban arra, hogy felkeltse testületünk iránt mindazok figyelmét, akiknek erről a múlttól egyáltalán nincsenek ismeretük vagy csak homályos képük van arról. A megbecsülés alapja a megismerés, tartja a régi mondás. Ily módon saját történelmünk megismerése (illetve régi ismereteink felújítása, kiegészítése) a tagsági öntudat és a kartársi összetartozás érzetét is szolgálja.

Harmadik jeles évfordulónk, eseményünk, amelyre visszaemlékezünk: az 1936-ban Magyarországon lebonyolított II. Erdészeti Világkongresszus, valamint a hozzá szorosan kapcsolódó IX. ILTFRO-kongresszus (ILTFRO: Erdészeti Kutatóintézetek Nemzetközi Szövetsége).

Eddig összesen tíz erdészeti világkongresszust rendeztek, az elsőt 1926-ban Rómában. Az I. világháború után összezsugorodott, megnyomorodott helyzetbe került kis magyar erdészet el nem múló dicsősége, hogy mindjárt a második alkalommal úgy határozta a világ erdészei: hazánkban szervezik meg a nemzetközi erdészeti politika legmagasabb fórumát, mégpedig az ILTFRO-val karöltve a politika és a tudomány nagy találkozájaként. Az pedig már Egyesületünknek is büszksége, hogy a világkongresszus elnökvé egyhangúlag az OEE akkori elnökét, báró Waldbott Kelemen választották meg.

Ha meggondoljuk, hogy a világ legnagyobb erdőgazdaságai vagy legfejlettebb erdészeti kultúrájával rendelkező olyan államok állnak sorba a következő világkongresszusok rendezési jogáért, mint pl. Németország, Oroszország, Kína, Japán vagy Brazília, akkor feltételezhetjük: a mai magyar erdészgenerációk életében nemigen kerül sor újabb világkongresszus lebonyolítására Magyarországon.

Sajnos, szakmánk súlyos tartozása, hogy eddig csak szórványos, kisebb lélegzetű megemlékezések történtek ezzel a témával kapcsolatban. Országos viszonylatban azonban még nem adtuk meg a módját az alkalomhoz illően a megemlékezésnek. Most, a 60. évforduló kapcsán szeretnénk ezt a régi adósságunkat törleszteni.

Tisztelt Olvasóim, kedves Kollégák! Úgy vélem, ezek a céljaink vonzóak lehetnek mindenki számára. Programunkat úgy állítottuk össze, hogy – erre irányuló jószándék, cselekvési készség esetén – valamilyen módon minden egyesületi tagtársunk bekapcsolódhasson annak végrehajtásába. Egyesületünk szeretne a „szakma kovásza”, élesztője-erjesztője lenni, s mozgásba hozni az egész magyar erdészetet a jubileumi év alkalmából.

Hangsúlyozom, hogy törekvésünk nem a nehéz jelenből az idő által megszépített múltba való menekülés, nem a múlt dicsőségén való meddő merengés, hanem éppen ellenkezőleg: erőgyűjtés akar lenni. „**Aki a múltba néz – a jövőbe lát!**” vetette papírra hajdan legnagyobb költőnk, Petőfi Sándor. Egy év múlva a nagyszerű elődök példáján felbuzdulva, magyarságunkban és erdészivátságunkban megerősödve szeretnénk továbbhaladni a következő évezred felé.

Ebben a reményben kívánok minden egyesületi tagtársamnak és valamennyi Tisztelt Olvasónak boldog új évet, eredményes munkát, békességet, s erőt, egészséget.

Üdv az erdészek!

*Schmotzer András,
az Országos Erdészeti Egyesület
elnöke*

Százharminc éves az OEE!

I.

Az Egyesület megalakulásának történelmi előzményei

„A nagy intézmények, a nagy megmozdulások és összefogások nem egyik napról a másikra indulnak meg, hanem kezdeteik gyakran a messzi múltba nyúlnak vissza és számos akadályt kell legyőzniük, amíg átlépik a megvalósulás küszöbét. Sok kiváló eszménynek, lelkes szívnek és nemes akaratnak mérhetetlen erőfeszítése töri fel az ugart és hinti el a magot, amelyből a palánta kikel.”

(Fáy István)

Az Országos Erdészeti Egyesületet 1866. december 9-én alapították Pesten. A helyszín az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE) Üllői-úti székháza, a híres „Köztelek” volt. Az OMGE vezetősége pártolta az Egyesület létrehozását és szívesen bocsátotta rendelkezésre tanácstermét az alakuló ülés 43 résztvevője számára.

Az Egyesület 130 éves történetét valóban csupán dióhéjban bemutató, rendkívül röviden áttekintő cikksorozatunknak mindjárt az elején rámutatunk, hogy **egyesekek a megalakulás dátumát – pozitív értelemben – megkérdőjelezik és 15 évvel korábbra, 1851-re teszik.** Ezzel a dilemmával az OEE történetének minden kutatója mindjárt munkájának kezdetén szembe találja magát. Mivel egy jubileum szempontjából kardinális kérdéssről van szó, erre a problémára cikksorozatunk következő, második részében külön kitérünk. Most azonban megkíséreljük röviden felvázolni a magyar történelemnek azokat a 18-19. századi folyamatait, amelyek egyik eredményeként többek között az OEE is létrejött.

Az erdészet fejlődése a 18. században

Az embereknek valamely közös cél, érdek alapján önkéntesen létrehozott olyan társulásai, mint az egyesületek vagy pártok, már az ókorból ismertek (pl. a római „societas”-ok). *A mai értelemben vett egyesületek azonban a tőkés piactudományon alapuló polgári társadalmak kialakulásának velejárói, jellemző kísérőjelenségei.*

Így volt ez Magyarországon is, ahol a polgárosodás a török és a kuruc háborúk elmúltával, a 18. században, a viszonylagos béke, az újjáépítés, a gazdasági-kulturális felemelkedés századában vett lendületet. *Ekkor vette kezdetét az erdészetnek egyszerű ún. őstermelési ágból korszerű szakmává szerveződése is.* A gazdasági és kulturális fejlődés, a demográfiai gyarapodás, az urbanizáció, az infrastruktúra fejlesztése ugyanis fokozta a hazai természeti erőforrások – közöttük az erdők – kihasználásának igényét.

A fa fontos piaci cikké vált, olyannyira, hogy az erdőkben egyébként gazdag Magyar Királyság területén helyenként már lokális fahiány mutatkozott.

A szakszerű, tartamos erdőgazdálkodás megteremtése iránti igény főként az alsó-magyarországi (felvidéki) bányavárosok térségében jelentkezett. Itt fűződött ehhez leginkább

a központi hatalom érdeke, mert itt működtek az akkori Európa leggazdagabb nemesfém-bányái. Az egyre inkább mélyművelésűvé váló bányák egyre több bányafát, a kohók pedig faszenet igényeltek. Nem a véletlen műve tehát, hogy a szakszerű erdőgazdálkodás megteremtésének első lépcsőjét jelentő magyar erdészeti szakoktatás szintén ebben a térségben fejlődött ki, Liptóújvárott és Selmecebányán.

Az egyesülés alapja: a szakmai értelmiség

A 19. században az erdészet már megszűnt a bányászat-kohászat segédüzemágaként funkcionálni, mert *már maga az erdő és a fa is jól profitáló önálló üzletággá vált.* Az erdőgazdálkodás és a fa piacra hozása mind több műszaki és ökonómiai szakismeretet igényelt, tehát *fokozódott a szakemberigény is.* A már említett két tanintézet mellett ezt az igényt igyekezett kielégíteni a Kismartonban, Nagyszébenben és a keszthelyi Georgicon keretében folytatott szakképzés. De oktattak erdészeti szakismereteket a mai Budapesti Műszaki Egyetem jogelőd-intézményében is.

Mindennek az lett a következménye, hogy *a 19. század közepére létrejött, kialakult az erdészeti szakmai értelmiség,* amelynek létszámát tovább gyarapították a nagybirtokokon külföldről, német-cseh-morva nyelvterületről alkalmazott erdészeti (és vadászati) szakemberek. Ez a műszaki-gazdasági értelmiségi csoport már sajátos érdekek és igények hordozója volt; szakmai társadalmi életet, szakirodalmat, szaksajtót, szakmai érdekképviseletet-érdekvédelmet igényelt. *Ezek az igények elvezettek az összefogás, a társulás, az egyesületalapítás gondolatához.*

Reformkori kezdeményezések

Természetesen a műszaki-gazdasági szakértelmiségnek, mint a polgárság egyik rétegének a kialakulása ebben a korban egyáltalán nem az erdészet specialitása volt, miként az egyesülési szándék sem. Az első műszaki-gazdasági egyesületet a testvérszakma, a bányászat hozta létre 1786-ban Szklénón. Ez volt a *Societät der Bergbaukunde, a világ első műszaki egyesülete.* (Érdekessége, hogy 13 európai ország mellett Mexikó is tagja volt.)

A társadalmi egyesületek nagyobb számú létrejötte azonban a legnagyobb reformer, *gróf Széchenyi István* tevékenysége során következett be. Széchenyi társadalmi ideálja az angol parlamentáris monarchia volt, amelyben a tekintélyuralmi elv megőrzése mellett komoly szerepet játszottak *a civil társadalom önszerveződései.* „Egy magányos ember semmi, csak az egyesületnek van hosszú élete és igazi súlya” – vallotta és bizonyította „a legnagyobb magyar”.

Erdészeti szempontból is fontosnak bizonyult a továbbiakban, hogy többek között 1825-ben megalapította a Pesti Lőfuttató Társaságot, amelynek tulajdonképpeni célja a lőtegyérség fejlesztése volt. Egy évtized leforgása alatt azonban olyan szervezetté fejlődött, amely már a mezőgazdaság egészének fejlesztését tekintette céljának és ezért 1835-ben fel-

vette a Magyar Gazdasági Egyesület elnevezést. Később ehhez hozzákapcsolták az „Országos” jelzőt, így jött létre a bevezetőben már említett OMGE. Ez a társadalmi szervezet valóban kiterjesztette tevékenységét az agrárium minden lényeges területére és nagy politikai-közéleti befolyásra tett szert.

Többek között ennek is tulajdonítható, hogy 1945 után már nem tudta felújítani tevékenységét.

Az OMGE Erdészeti Szakosztálya

Az OMGE korszerű szakosztályi szervezetben működött. 1842-ben alakult meg az Erdészeti Szakosztály, amelynek olyan kitűnő szakember lett a vezetője, mint Greiner Lajos. Tagjai között szintén számos jeles korabeli szakember tevékenykedett. Így pl. Gáti István, az első erdész akadémikus, Huheny József, az első önálló magyarországi erdészeti szakfolyóirat (1835) megindítója, Feistmantel Rudolf, az erdészet tan selmeci professzora stb. Publikálási célra az OMGE lapja, a „Magyar Gazda” állt a szakosztály tagjainak rendelkezésére. Számos szakkérdéssel foglalkoztak, amelyek közül azonban egy korszerű magyar erdőtvény megalkotása körüli fáradozás emelkedett ki a legmarkánsabban.

Éppen ez utóbbi tette világossá, hogy a csaknem 30%-os erdőszűltségű ún. történelmi (másként: Nagy-) Magyarországon az erdőgazdaság és a ráépülő fafeldolgozó ipar többé már nem lehet sem a bányászatnak, sem a mezőgazdaságnak és egyetlen más nemzetgazdasági ágazatnak a segédüzemága. Hanem egy saját belső törvényei, sajátos ökológiai és ökonómiai adottságai szerint működő önálló gazdasági ággá kell válnia, ennek megfelelő anyagi-szellemi infrastruktúrával és az ezen nyugvó társadalmi felépítménnyel. Ebben beleértendő a saját érdekvédelmi-érdekképviseleti-érdekvédelmi funkciót ellátó társadalmi szerv, az önálló szakmai egyesület is.

Egy magyar erdészegyesület megalapítása tehát a 19. század közepén – amint mondani szokás – „már a levegőben lógott”. Közbeszólt azonban a történelem. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc elbukása egy időre levett a napirendről minden olyan törekvést, amely egy erős, független, szabad Magyarország megteremtését szolgálta volna – így ennek az egyesület-alapításnak az ügyét is. A hamu alatt azonban izzott a parázs!

(Folytatjuk)

Dr. Király Pál

IRÁNYELVEK a természetvédelem alatt álló erdők kezelésére

– a KTM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei –

A magyar erdők aranykorának (dr. Borsos Zoltán Kaán-díjas erdőmérnök szavaival) máig is ható szakmai utasításai egyenes folytatásának és újjáéledésének tekintem azt a 250 oldal terjedelmű szakkönyvet, amelyik a KTM Természetvédelmi Hivatal kiadványaként és a Kanalasgém Nyomdaipari és Kiadó Kft. gondozásában „Irányelvek a természetvédelem alatt álló erdők kezelésére” címmel jelent meg a közelmúltban, az európai természetvédelem évében.

Ha valaki most megkérdezné, hogy a magyar erdőkben napjaink sokat emlegetett két kulcsszava: a biodiverzitás és a fenntartható fejlődés hogyan valósítható meg, feleletként az „Irányelvek” adnám a kezébe azzal, hogy olvassa el. Választ kap a kérdésére.

A kiadvány, mint kézikönyv, a KTM Természetvédelmi Hivatal Erdészeti Osztálya koordinálásában működő tudományos műhely terméke. A tudományos műhely keretében megszülető kiadványok egyrészt a magyar természetvédelem tudományos megalapozását szolgálják, másrészt „segítségét szeretnénk adni saját munkatársainknak, s tájékoztatni szeretnénk a természetvédelem aktív külső munkatársait is: szakmai tudományos műhelyeket, oktatási intézményeket, önkormányzatokat, a nem önkormányzati szerveződések egyaránt” – írta Tardy János helyettes államtitkár, sorozatszerkesztő az „Irányelvek” címlapjának belső oldalán, az olvasónak szánt üdvözlő soraiiban.

Az 1992. évi riói világkonferencia után „Ma az erdészetnek a fatermesztő-fakitermelő, tehát a gazdasági eredményt célzó tevékenységén túlmenően egyre inkább alapvető feladata az általa kezelt, gondjaira bízott erdők biológiai értékeinek megőrzése, a biodiverzitás fenntartása is” – hangsúlyozta figyelemfelhívásként a kiadvány előszavában a kézikönyv témavezető szerkesztője, dr. Temesi Géza, és rámutatott arra, hogy az „Irányelvek” a közel 330 ezer hektárnyi „természetvédelmi oltalom alatt álló erdők kezeléséhez nyújt egységes szempontokat, elveket és szemléletet”.

Erre a hármas – egységes szempontok, elvek és szemléleti – rendezőelvre épül a 11 fejezetből álló kézikönyv. Az egyes fejezetek nem mások, mint a dr. Majer Anta/professzor nevével fémjelzett erdőtípológiának 11 faállomány-, illetve erdőtípus-csoportjai.

Az egyes erdőtípus-csoporton belül az „Irányelvek” illusztris és profi szerzőhármasa, nevezetesen: Keszthelyi István, dr. Csapody István és dr. Halupa Lajos erdőmérnökök nyolc blokkban írták le, fogalmazták meg irányelvként a természetvédelem alatt álló erdőkben a biodiverzitás, illetve a fenntarthatóság követelményeit. Hangsúlyt kapott a természetközeli szakkezelés, nem kevésbé a tarvágás korlátozása, sőt egyenes tiltása (pl. száraz mezofil bükkösök esetében, 69. oldal). A már említett blokkok a következők: 1. erdőtípus, 2. termőhely, 3. természetvédelmi távlati cél (7-féle célmegjelölés), 4. erdészeti távlati cél (10-féle célmegjelölés), 5. vágásérettségi kor, 6. célállomány, 7. erdőfelújítás, 8. faállománynevelés. Az egyes faállomány-típusoknál a szerzők közölték az azokban előforduló védett, valamint a jellemző és tömegesen előforduló növényfajokat.

Szóvá kell tennem azt, ami nem csak az „Irányelvekben”, de a mindennapi szóhasználatban, szakkikkekben is gyakorta felbukkan, ez pedig a fa „levágása”, „kivágása”. A fa, netán az idős fák, állomány „levágása” és „kivágása” szóhasználat egyenesen méltatlan a természet csodálatos produktumához, a fához és az erdőhöz. Helyette használjuk következetesen – jobb szó híján – a „termelés”-t! Berzenkedem a „tuskóirtás” ellen is. Helyénvalóbb lenne a „tuskózás”. Nehezen emészttem a „tarvágás” szavunkat is. Az „Irányelvekben” reklámként hat az akácsarjaztatás „gyökérvágásos eljárás” ajánlása. Végül az „Irányelvek” hat szakirodalmi forrást jelöl meg.

Természetvédőnek és nem természetvédőnek egyaránt jó szívvel ajánlom a jól szerkesztett hiánypótló, úttörő kiadványt. Értékes könyvvel gyarapodott a hazai természetvédelem szakirodalma. Köszönhető ez annak az elismerésre méltó és tiszteletet érdemlő kezdeményezésnek, hozzáállásnak és szervezetnek, amelyiknek a természetvédelem mindennapi ágas-bogas teendői mellett még egy tudományos műhely működtetésére is futja ereje. Nem mindennapi vállalkozás ez. Érdeklődéssel várom a műhely további „termékeit”.

Dr. Csötönyi József

Az erdőgazdálkodás és Természetvédelem című konferencia ajánlásai

Az erdők a biológiai sokféleség megőrzésének legfontosabb szinterei, ezért átfogó védelmük kiemelkedő feladat az erdőgazdálkodók és a természetvédők számára.

A közös cél elérése érdekében a természetvédők és az erdőgazdálkodók már 1993-ban közös konferenciát tartottak, amelyen megfogalmazták ajánlásait.

1995-ben a konferencia megrendezésére az Európai Természetvédelem Éve rendezvénysorozat keretében került sor. A konferencia résztvevői áttekintették az előző konferencia ajánlásainak sorsát. A Föld környezeti állapotának romlása, illetve az ország erdeinek helyzete megköveteli az erdőkkel kapcsolatos elvárások újraértékelését. Ezért a konferencia az alábbi ajánlásokat fogalmazta meg.

1. Ma az **erdők immateriális szolgáltatásai** világszerte az érdeklődés előterébe kerültek. Az erdőgazdálkodásnak minden erdőben az ország környezeti állapotának javítását, a természeti értékek védelmét, az erdők közegészségügyi és üdülési szolgáltatásainak bővítését, valamint az ezekkel összhangban álló fatermelés célját kell szolgálnia. Az erdővel szemben támasztott társadalmi igények kielégítése csak szakszerű, természetközeli erdőgazdálkodással érhető el. A többcélú erdőgazdálkodás feltételeit minden arra alkalmas területen meg kell teremteni. Ehhez azonban a társadalom tehervállalása is szükséges.

2. A természetvédelem nem korlátozható csak a védett területekre. Ugyanakkor a **természetvédelmi oltalom alatt álló erdők elsődleges rendeltetésének minden esetben természetvédelemnek kell lennie**, és ezt a tényt az erdő- és üzemtervekben rögzíteni kell. A kijelölt erdőrezervátum-hálózatot fenntartani és lehetőség szerint bővíteni kell, illetve ezek ökológiai kutatását haladéktalanul meg kell kezdeni.

3. Az ökológiai szemléletű természetközeli erdőgazdálkodás kielégíti a természetvédelem alapvető érdekeit és célkitű-

zéseit. Ehhez az erdőgazdálkodás gyakorlatában alkalmazni kell a környezattan eredményeit és szemléletét. A jogszabályokban és az erdészeti gyakorlatban az erdőtől el kell különíteni a faültetvényt. Az előbbiben a természetvédelem, az utóbbiban pedig a fatermesztés kapjon elsődleges szerepet. A természetközeli erdőket fokozott gondossággal kell kezelni, jelenlegi térfoglalásuk csökkenését, átalakításukat meg kell akadályozni. Ezekben az erdőkben olyan gazdálkodást kell folytatni, hogy ott a természeti értékek fennmaradjanak és a természetes erdők

élelvilágának életfeltételei minél jobban megteremtődjenek. Az erdőfelújítások során elsősorban a természetes felújításokra kell törekedni, illetve a termőhelynek megfelelő természetes társulások őshonos fafajait kell alkalmazni. A fahasználatot lehetőleg a vegetációs időn kívül kell végezni. Az erdőgazdálkodás támogatási rendszerét úgy kell kialakítani, hogy mindezt ösztönözze.

4. **Az erdő-, a természetvédelmi és a vadászati törvényt** egymással összhangban kell megalkotni. A társadalmi szervezetek összehangolt akciókkal segítsék elő, hogy az Országgyűlés **minél előbb és együtt** alkossa meg ezeket a törvényeket.

5. **Az állami erdők tulajdonlását (kincstári vagyon)** és szervezeteit úgy kell kialakítani, hogy az teljes mértékben elegendő legyen az erdők közszolgálati feladatainak is. Ezért szorgalmazni kell a kincstári törvény mielőbbi megalkotását és elfogadását. Az állami erdők további privatizációja és szétaprózódása nem kívánatos. A természetvédelmi feladatok végrehajtásába az erdészeti szakszemélyzetet is be kell vonni.

6. **Az erdő tulajdonviszonyainak alapvető megváltozása** miatt fokozott figyelmet kell fordítani a magán és társult erdőgazdálkodókra, illetve erdőgazdálkodásra. Olyan törvényi szabályozás és szakmai támogatás szükséges, hogy az erdőgazdálkodással kapcsolatban megfogalmazott szakmai

Az erdőgazdaság és a természetvédelem kiegyezésének járható útját ismerik fel a szomszéd Ausztria-, de Németország-szerte is a konkrét helyekre vonatkozó *kiegyezéses/szerződéses* rendezésben. Legalább addig is, amíg a társadalmi érdekek kellő szolgálatának nincsen kialakult piaca, az egyén és a közösség érdekeinek egyeztetésére csak helyileg és esetenként van lehetőség, értékelhető árfolyamszerűen a teljesítés. Az egyik által felvetett gondolat gazdasági kihatását a másik tárgyilagosan számszerűsítheti és ez az alku megbízható alapjául szolgálhat, ami végül is mindkét fél számára megnyugtató egyezséggel/szerződéssel zárulhat.

Egy ilyen eljárásról számolnak be a német Észak-Rajna-Vesztfália tartományból.

A természetvédelem részéről több kifogás hangzott el az erdőgazdálkodással szemben, de a természetvédők egymás közt sem voltak egységesek a követendő célok tekintetében. A 80-as évektől kezdődően lassan megérett az együttműködésre való hajlam, de annak felismerése is, hogy a természetvédelem követelményei a gazdálkodásban elszennvedendő hátrányok térítése nélkül nem teljesíthetők. Ennek eredményeként egyezkedés indult az *erdőtulajdonosok*, községek és egyéb testületek, valamint a környezetvédelem, tájrendezés és mezőgazdaság terén illetékes *miniszter* között. Az érdekegyeztetés most ott a következőket irányozza elő:

– Lombos fajok telepítése, felújítása esetén az erdősítési és kerítésvédelmi költ-

ségeket a tartomány állja, a tulajdonos kívánsága szerint át is vállalja, s ezen túlmenően még 800-2000 DM/ha egyszeri értékvesztésért is térít.

– Fenyveseknek az előírt vágáskor előtti lombosokká alakítása esetében az értékvesztést téríti.

– Elszáradt faegyedek bennhagyásáért kártérítést ad.

– A kijelölt természetes erdőparcellákat megvásárolja vagy bérbé veszi.

– Természetvédelmi területeket a tulajdonos kívánsága szerint megvásárol, vagy állami erdőre cserél.

Ezt a példát iránymutatónak ismerik el a rendezést illetően.

(ÖF 1995. 3. AFZ 18. Ref.: Jérôme R.)

alapelvek e tulajdonosi körben is maradéktalanul érvényesüljenek. A nem állami erdőkben is meg kell követelni szakemberek alkalmazását és a társadalom erdővel kapcsolatos igényének kielégítését. Az utóbbit indokolt esetben megfelelő ellentételezéssel. Felvilágosító, továbbképző és szaktanácsadói tevékenységgel, valamint anyagi ösztönzéssel elő kell segíteni a magánerdő-területek közösségi kezelését.

7. A társadalom sokrétű igényeinek megfelelő természetvédelem és erdőgazdálkodás megvalósíthatatlan **hatékonyan működő erdészeti és természetvédelmi államigazgatás** nélkül. Ezért ezt az államnak fejleszteni és megfelelő színvonalon működtetni kell.

8. Az érintett tárcáknak – a társadalmi szervezetek bevonásával – ki kell dolgozni az erdőgazdálkodás és a természetvédelem **közép- és hosszú távú célkitűzéseit** és meg kell határozni azokat a **kiemelten fontos feladatokat**, amelyeket érvényesíteni kell az erdőtervekben és a védett területek kezelési tervében.

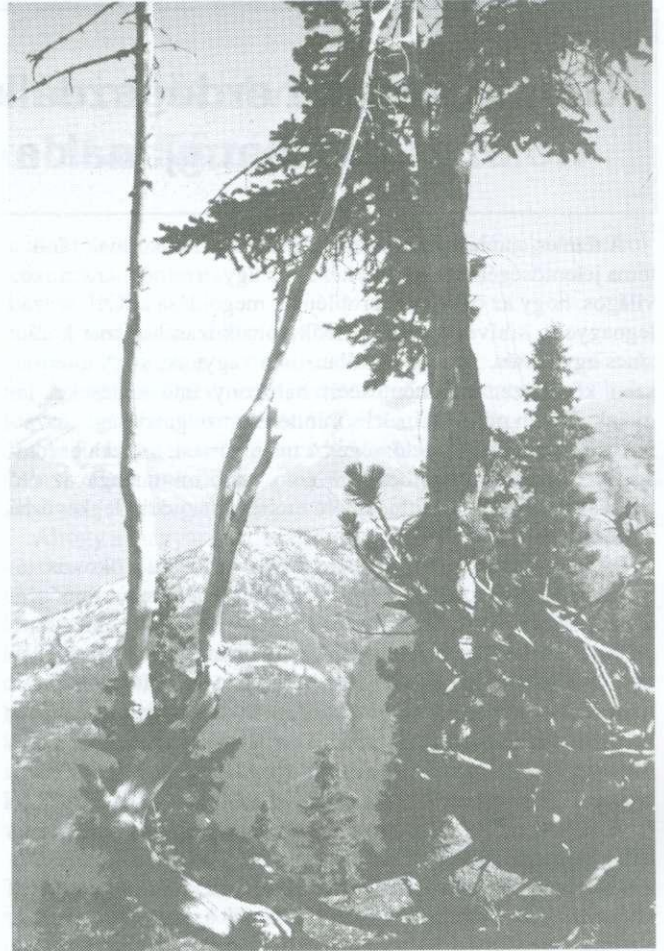
9. Az ország erdőterületét a környezeti terhelés növekedése miatt is gyarapítani kell. El kell érni, hogy az ipari és a közlekedési beruházások miatt kitermelt erdők csereerdősítési normái az erdő jellege szerint differenciáltan, de átlagosan legalább 1:10-es arányra emelkedjenek, vagyis **1 hektár kitermelt erdő helyett legalább 10 hektárt** telepítsenek és így ne csak a kitermelt erdőt pótolják, hanem a várható környezeti terhelést is ellensúlyozzák. Ezzel az átgondolatlan vagy ma még olcsóbbnak tartott erdőpusztítások visszaszoríthatók.

10. **Ki kell dolgozni az erdőtelepítések ökológiailag megalapozott hosszú távú stratégiáját.** Új erdőt csak ennek alapján szabad – elsősorban őshonos fajokkal – a felhagyott szántóföldeken telepíteni. E területen a faültetvény is lehet a szántóföldi növénytermesztés alternatívája a földtulajdonos érdekeinek megfelelően.

Az egyéb területek (rétek, gyepek stb.) beerdősítése előtt – ezek esetleges természetvédelmi értékei miatt – természeti hatásvizsgálatot kell végezni.

11. Az ország 1,6%-át kitevő, különleges természeti értéket képviselő **ártéri erdőkben meg kell akadályozni az őshonos fajok területének további csökkenését**, illetve a faültetvényeket fokozatosan és jelentős mértékben vissza kell szorítani a kompenzációs igényeket is figyelembe véve.

12. **Csak a természeti értékek létét, az erdőállomány-gazdálkodás céljait nem veszélyeztető vadállomány tartható fenn.** A vadfajok biztonságos fennmaradását garantáló állomány nagyság feletti szint a természetvédelem és az erdőgazdálkodás érdekei ellen való. A vad túlszaporodása az egyéb természeti értékek veszélyeztetésén túl a vadállomány minőségét és egészségi állapotát is veszélyezteti.

13. A talajok vízháztartásának javítása érdekében **felül kell vizsgálni a jelenlegi vízkormányzási gyakorlatot**, és ahol az még lehetséges, helyre kell állítani a korábbi kedvezőbb hidrológiai viszonyokat és módszereket.

14. Az erdők őrzése és védelme természetvédelmi szempontból is fontos, amely azonban hatósági jogosítványok nélkül teljeskörűen nem valósítható meg. Ezért **kívánatos az erdészeti szakszemélyzet vagyongvédelmi jogkörének visszaállítása.**

15. **A természet és azon belül az erdők védelmét is jobb tájékoztatással társadalmi ügyé kell tenni.** Ennek érdekében kezdeményezni kell a megfelelő szakmai és társadalmi programok kidolgozását, mert az erdővel kapcsolatos ismeretterjesztés közös érdek. A társadalmi szervezetek ez irányú tevékenységét erőteljesebben kell támogatni.

Az ÉV FÁJA a MADÁRCSERESZNYE

Dr. Bartha Dénes javaslatára a Németországban már oly népszerű Év Fája mozgalom indult el hazánkban is. Németországban 1989-ben indult a mozgalom, amikor is a *tölgyet* kiáltották ki az Év Fájának. A kedvező sajtóvisszhang bátorította kinti kollégáinkat és a természetvédőket, hogy a következő években is folytatódjon a népszerűsítés. A *bükk*, a *hárs*, majd a *szil*, a *berkenye*, a *tiszafa* következtek az ünnepltek sorában.

A nálunk megalakult kuratórium, mely főleg a soproni egyetem munkatársaiból áll, elkezdte munkáját, és az 1996. év fájává a Madárcseresznyét választotta. A kuratórium tagjai:

Erdőművelés	– Dr. Koloszar József tszv. egyetemi tanár
Csereetermesztés	– Dr. Barna Tamás egyetemi adjunktus
Erdővédelem	– Dr. Varga Ferenc tszv. egyetemi tanár
Termőhely	– Dr. Szodfridt István tszv. egyetemi tanár
Kertészeti vonatkozások, kultúrtörténet	– Dr. Gyuró Éva egyetemi docens
Faanyagismeret	– Dr. Molnár Sándor tszv. egyetemi tanár
Botanika	– Dr. Bartha Dénes tszv. egyetemi docens
Népszerűsítés	– Szomorad Ferenc tanszéki munkatárs
Publikálás, reklám	– Pápai Gábor főszerkesztő

Kérjük, hogy akik a mozgalmat támogatni akarják, gondolataikat juttassák el az érintettekhez, hogy nálunk is sikeres legyen a kezdeményezés.